

РОЛЬ ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Підбиваючи підсумок, можна зазначити, що діяльність суб'єкта господарювання, яка може породжуватися як матеріальним, так і нематеріальним результатом і споживається у процесі надання, є послугою (бухгалтерська, маркетингова, брокерська). Господарське та цивільне законодавство, в цілому, досягли однакового рішення щодо розмежування робіт і послуг, проте, податкове законодавство ці поняття не розділяє. Таким чином, необхідним було б узгодити правові норми так, щоб не було ніяких розбіжностей між правовими актами.

Бібліографічні посилання:

1. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80/ed20130101/find?text=%C3%EE%F1%EF%EE%E4%E0%F0%F1%FC%EA%E0+%E4%B3%FF%EB%FC%ED%B3%F1%F2%FC>
2. Цивільний кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
4. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: Наказ Держспоживстандартом України від 11.10.2010 № 457. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10>.

Пяничук Марія Сергіївна,

курсант другого курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Юніна Марина Петрівна,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЛІМЕНТНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Повноцінний та дієвий захист прав дитини і формування законодавства у сфері охорони і захисту цих прав, зокрема, й у частині утримання дітей шляхом аліментування є обов'язком кожної соціальної, правової держави. Особливості реалізації прав обумовлені тим фактом, що фізична і розумова незрілість дитини потребує спеціальної охорони та піклування, включаючи належний правовий захист [1].

На жаль, науковці приділяють замало уваги висвітленню законодавчих і правозастосовчих питань, що виникають при стягненні аліментів, а от на практиці з такими проблемами стикаються безліч разів. Впродовж 2017–2018 років відбулися зміни в законодавстві з питань регулювання аліментних зобов'язань батьків по утриманню дітей, що потребує додаткового дослідження.

Як правило, такі справи розглядаються в судах першої інстанції, в апеляційних та касаційних судах вони не є такими поширеними. За даними звітів судів першої інстанції про розгляд справ у порядку цивільного судочинства у 2013 р. усього було розглянуто 101 036 справ про стягнення аліментів (що становить 36 % загальної кількості спорів, які виникають із сімейних правовідносин), із них із ухваленням рішення – 88 189, у тому числі із задоволенням позову – 84 968. У 2014 р. усього було розглянуто 76 548 справ про стягнення аліментів (що становить 35,2 % загальної кількості спорів, які виникають із сімейних правовідносин), із них з ухваленням рішення – 67 370, у тому числі із задоволенням позову – 65 253 [2].

Виходячи з наведеного вище, можна сказати, що сучасна статистика кількості випадків щодо невиконання батьками їх аліментних обов'язків є значною та доводить нам, що правова база та механізм регулювання таких обов'язків потребує удосконалення з боку законодавця.

Говорячи про правове регулювання аліментного забезпечення варто розпочати з самого поняття «аліментів». На нашу думку, проблемою сучасного законодавства є невірне трактування цього поняття, а саме ототожнення поняття «аліментів» з поняттям «утримання» (ст.ст. 75,78 СК України).

Так, відповідно до загально-теоретичних положень, аліменти (від лат. *alimentum* – харчування, утримання) – це утримання, яке у визначених законом або договором випадках надається одним членом сім'ї іншому, якщо останній не має власних коштів для існування [3, с.24].

Як зазначає О.О. Дерій, у юридичній літературі наголошується на необхідності розмежування таких понять як «аліменти» й «утримання». Пропонується термін «аліменти» вживати до ситуацій, коли втрачені нормальні сімейні відносини, а якщо зобов'язана за законом особа добровільно бере на себе зобов'язання, доцільно вживати термін «утримання» [4, с. 285]. Також аналогічні думки з цього приводу висловлювали М.Г. Масевич [5] та Н.М.Єршова [6].

При цьому в літературі з сімейного права «аліменти» розглядаються переважно як матеріальна допомога, що надається в силу закону подружжю, дітям, родичам, своякам, фактичним вихователям (вихованцям). Ця допомога може надаватись як у добровільному, так і в примусовому порядку. А виходячи з положень ст.ст. 181, 182 СК України, законодавець взагалі не розрізняє понять «утримання» та «аліменти», уживаючи їх як синоніми.

Ми згодні з думкою учених, що вважали термін «аліменти» як примусове виконання обов'язку, а коли вже обов'язок надання допомоги є добровільним, тоді мова буде йти саме про «утримання». Тому доцільною пропозицією задля удосконалення законодавства є припинення ототожнення таких понять і зміна відповідних статей СК України, в яких «аліменти» зазначаються поняттям «утримання».

Також, не менш актуальним питанням у сфері забезпечення правового регулювання аліментних обов'язків є саме невиконання батьками їх обов'язку утримання дітей, що зумовлює сімейно-правову відповідальність.

При злісному ухиленні батьків від сплати аліментів на утримання дітей, вони підлягають притягненню до кримінальної відповідальності відповідно до ст. 164 Кримінального кодексу України [7]. Проте доволі складно довести це злісне ухилення батька чи матері від сплати аліментів на практиці. Це можна пояснити тим, що у сучасних демократичних суспільних відносинах працевлаштування не є обов'язком, що покладається на громадян, і тому деякі батьки посилаються на те, що вони не можуть знайти роботу і тому не виконують своїх обов'язків. А при відсутності у таких людей майна навіть державні виконавці не в змозі виконати рішення суду про примусове стягнення з них аліментів. Тому, на нашу думку, наразі це є прогалиною нашого законодавства, яка полягає у тому, що, внаслідок відсутності обов'язку працювати, питання щодо стягнення аліментів з непрацюючих батьків залишається невирішеним на законодавчому рівні і потребує подальшого вирішення, а саме шляхом забезпечення належного виконання з боку державних виконавців свого обов'язку з приводу розшуку майна боржника та іншої можливості сплати ним аліментів.

Відповідно до статті 164 Кримінального кодексу України за несплату аліментів встановлені такі види покарань, як штраф, громадські роботи, виправні роботи та обмеження волі [7]. Перш за все, застосування даних покарань є забезпеченням інтересів дитини та профілактика таких правопорушень. А так як вказані санкції стосуються аліментодавця, можна передбачити, що навіть якщо вони будуть застосовані, інтереси дитини залишаються порушеними, а матеріального утримання вона не отримує. Адже, якщо поміркувати, виправні роботи та сплата штрафу буде здійснюватися виключно на користь держави та державного бюджету, а громадські роботи взагалі виконуються на безоплатній основі, а обмеження волі такої особи також не має на меті захист прав дитини.

Тобто можна дійти висновку, що у будь-якому з цих випадків відбування встановлених видів покарань не переслідує за мету виконання зобов'язання по сплаті аліментів та забезпечення прав дитини. А аналіз положень ст. 50 Кримінального кодексу України свідчить, що дані види

РОЛЬ ПРИВАТНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ

покарання мають на меті лише покарання і виправлення засудженого. Відповідно заходів стимулювання саме сплати аліментів – немає. Можна сказати, що для особи, яка злісно ухиляється від аліментних зобов'язань, довготривала сплата невеликих аліментів дитині є більшим покаранням, ніж відбуття кримінального покарання (яке є доволі лояльним та не суворим).

Але все ж таки існує частковий спосіб реалізації права на захист неповнолітнього, який виражається у державній допомозі. Піклування держави про неповнолітнього полягає в тому, що у разі, якщо місце проживання батьків невідоме, або вони ухиляються від сплати аліментів, або не мають можливості утримувати дитину, дитині, виходячи зі ст. 181 СК України та згідно Постанови № 189, затвердженої Кабінетом Міністрів України 22.02.2006 р. призначається та виплачується тимчасова державна допомога, розмір якої розраховується як різниця між 50 відсотками прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку та середньомісячним сукупним доходом сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців [8].

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що аліменти як певні кошти цільового призначення, можуть носити як добровільний, так й примусовий характер і є складовою матеріального забезпечення дітей.

Проблеми виконання аліментних зобов'язань викликають сьогодні загальне занепокоєння, про що свідчить кількість дітей, які залишилися без матеріального забезпечення. Вбачається, що для того, щоб інтереси дитини дійсно були захищені державою доцільним є запропонувати розроблення певної міри покарання, що зможуть значно посилити реалізацію обов'язку щодо сплати аліментів, а також захистять інтереси та права дитини. Тому в контексті удосконалення цього питання пропонуємо розглянути положення глави 4 Закону України «Про виконавче провадження» у ракурсі мір відповідальності за несплату аліментів і встановити конфіскацію та продаж майна боржника саме на користь дитини, тобто заходи майнового характеру, що підвищать захист інтересів дитини і будуть стимулювати сплату аліментів.

Бібліографічні посилання:

1. Зміни у законодавстві підвищать відповідальність батьків за неналежне утримання дитини. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2468520-zmini-u-zakonodavstvi-pidvisat-vidpovidalnist-batkiv-za-nenalezne-utrimanna-ditini.html>
2. Звіти судів першої інстанції про розгляд справ у порядку цивільного судочинства за 2013–2014 рр. Форма № 2-Ц, затверджено наказом Державної судової адміністрації України 5 червня 2006 р. № 55 за погодженням з Держкомстатом України.
3. Юридичний словник. За ред. Б.М. Бабія, Ф.Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. 1983. С. 1342.
4. Дерій О.О. Поняття аліментного зобов'язання. 2013. № 59. С. 282-287.
5. Масевич М.Г. Основания возникновения алиментных обязательств. М.Г. Масевич. Правовые вопросы семьи и воспитания детей. 1967. 88 с.
6. Ершова Н.М. Правовые вопросы воспитания детей в семье. 1971. С.101.
7. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст.131.
8. Порядок призначення та виплати тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, не мають можливості утримувати дитину або місце проживання їх невідоме: Постанова Кабінету Міністрів України 22.02.2006 р. Офіційний вісник України. 2006 р. № 8. С. 446.